

KÖNYVTÁRI ÉS SZAKIRODALMI TÁJÉKOZTATÁSI SZABÁLYZAT	FÖLDRAJZI NEVEK, MINT ADATBÁZISREKORDOK TÁRGYI HOZZÁFÉRÉSI PONTJAI	KSZ/5
		A jóváhagyás időpontja: 2005. június

Közreadja a Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztató Szabványosítási Bizottság
Kiadja az Országos Széchényi Könyvtár (Budapest)

A bibliográfiai, könyvtári és szakirodalmi tájékoztatói munka szabályainak egy része szakmai szabályzatként jelenik meg. A szabályzatok a kulturális örökségintézmények (könyvtárak, levéltárak, múzeumok, archívumok) állományfeltáró munkájának egységesítését segítik elő.

A szabványok és szabályzatok vagy új változataik megjelenéséről a nyomtatott szakajó és az elektronikus megjelenő tájékoztató fórumok adnak hírt.

*A hatályos szabványok és szabályzatok jegyzéke, valamint az elektronikus formában közzétett útmutatók és szabályzatok a Könyvtári Intézet honlapján férhetők hozzá:
<http://www.ki.oszk.hu/szabalyzatok/index.html>*

E szabályzat tárgya a földrajzi neveknek a könyvtári, levéltári, múzeumi stb. dokumentumokról készített rekordok tárgyi hozzáférési pontjaiként megválasztott alakja. A bibliográfiai rekordoknak a dokumentumokat leíró adataiban és további hozzáférési pontjaiban szereplő földrajzi nevekre e szabályzat előírásai nem vonatkoznak.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	3
1. FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK.....	5
2. ÁLTALÁNOS ELŐÍRÁSOK.....	6
3. IGAZGATÁSI NEVEK.....	8
3.1 Országok neve.....	8
3.2 Egyéb igazgatási területek neve.....	10
3.3 Helységnevek.....	14
4. TERMÉSZETFÖLDRAJZI ÉS TÁJNEVEK.....	23
5. CSILLAGÁSZATI NEVEK.....	25
6. FÖLDRAJZI MEGJELÖLÉSEK.....	26
7. KIEGÉSZÍTŐ ADATOK, UTALÓK ÉS MAGYARÁZATOK.....	27
FÜGGELÉK.....	30
A HOZZÁFÉRÉSI PONTOK (besorolási adatok) megállapításához ajánlott kézikönyvek (válogatás).....	30

BEVEZETÉS

A bibliográfiai szabványok, szabályzatok alkalmazása a dokumentumoknak a kulturális örökségintézményekben (közgyűjteményekben: könyvtárakban, levéltárakban, múzeumokban stb.) folyó feldolgozása terén elősegíti a kommunikációt, az együttműködést és az erőforrások megosztását országos és nemzetközi szinten, a közös megegyezések betartásával.

A különböző dokumentumok bibliográfiai leírásának, valamint a besorolási adatok¹ (a mai szóhasználat szerint: hozzáférési pontok) megválasztásának és formájának magyar szabványait a Magyar Szabványügyi Hivatal² dolgozta ki 1979 és 1988 között. Ezek a szabványok, és természetesen más, korábban vagy későbbben megjelent szabványok is, revízióra szorulnak. Korszerűsítésükről, újak megjelentetéséről az Országos Széchényi Könyvtár keretében működő Könyvtári Intézet, illetve azon belül a Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztatási Szabványosítási Bizottság gondoskodik könyvtári szabályzatok (KSZ-ek)³ kidolgozásával és közreadásával. A bizottság a szakmai szabályzatok kidolgozása és a tervezetek megvitatása során minél szélesebb körű szakmai együttműködésre törekszik, ezért a munkában valamennyi kulturális örökségintézmény (közgyűjtemények, pl. könyvtárak, levéltárak, múzeumok, archívumok) szakértőinek részvételére számít. Annál is inkább, mert egyre sürgetőbb igényként jelentkezik mindezen intézmények adatbázisaihoz a közös felületen való hozzáférés.

Jelen szabályzat kidolgozásánál a bizottsági munkában résztvevő szakértők figyelembe vették a 2003-ban, Frankfurtban megrendezett „IFLA Katalógizálási Szakértők 1. Tanácskozása”⁴ által elfogadott tervezetet⁵, amelynek 2.2 fejezete „A besorolási rekordok entitátsai”-ról a következőket állapítja meg: „A besorolási rekordoknak szabványos formában kell közölniük legalább a személyek, családok, testületek neveit és a tárgyszavakat. A művek tárgyául szolgáló entitás lehet: mű, kifejezési forma, megjelenési forma, példány, személy, család, testület, fogalom, objektum, esemény, hely.” A felsorolásban szereplő entitások közül a KSZ/5 szabályzat a helyek, azaz **a művek tárgyául leírt földrajzi nevek** formájára vonatkozó előírásokat tartalmazza. A további hozzáférési pontok (pl. személynevek, testületi nevek) megválasztására és formájára külön szabályzatok készülnek, amelyekben a földrajzi nevek feltüntetésére vonatkozó szabályok e szabályzat előírásaitól eltérőek lehetnek.

¹ MSZ 3440-1:1983 A bibliográfiai leírás besorolási adatai. Fogalommeghatározások. 5 p.

Utolsó helyesbítése megjelent: 1988.

MSZ 3440-2:1979 A bibliográfiai leírás besorolási adatai. Személyek nevei. 32 p.

Helyesbítése megjelent: 1988.

MSZ 3440-3:1983 A bibliográfiai leírás besorolási adatai. Testületek neve. 28 p.

Helyesbítése megjelent: 1988.

MSZ 3440-4:1986 A bibliográfiai leírás besorolási adatai. Címek. 13 p.

MSZ 3440-5:1979 A bibliográfiai leírás besorolási adatai. Földrajzi nevek. 15 p. VISSZAVONVA: 2005.04.01.

² 1995-től Magyar Szabványügyi Testület

³ A Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztatási Bizottság által kidolgozott szabályzatok

KSZ/1:1999 Bibliográfiai leírás. Kartográfiai dokumentumok. 53 p.

KSZ/2:2000 Bibliográfiai leírás. Elektronikus dokumentumok. 93 p.

KSZ/3:2001 Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványok. 104 p.

KSZ/4.1:2002 HUNMARC. A bibliográfiai rekordok adatcsere formátuma. 212, 2, 4, 8, 8, 8 p.

KSZ/5:2005 Földrajzi nevek, mint adatbázisrekordok tárgyi hozzáférési pontjai

⁴ IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code, 1st, Frankfurt, Germany, 2003.

⁵ Statement of International Cataloguing Principles, hozzáférhető:

http://www.ddb.de/news/pdf/statement_draft.pdf

Magyar nyelven: http://www.ddb.de/news/pdf/statement_hungarian.pdf.

In: Könyvtári Figyelő, Ú.f. 14. (2004) 3. p. 587-593.

E szabályzat nem foglalkozik a földrajzi neveknek a dokumentumot leíró adatokban (címek, megjelenési helyek stb.) való feltüntetésével; erre a *Bibliográfiai leírás* szabályzatai tartalmazznak előírásokat.

A szabályok alkalmazását példák illusztrálják, de természetesen nem a teljesség igényével, mert adott földrajzi hellyel kapcsolatos minden valahai (és jövőbeni) névváltozat, névváltozás felsorolása nem e szabályzat feladata.

1. FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK

Adatbázisrekord → Besorolási rekord, Bibliográfiai rekord

Besorolási adat → Hozzáférési pont

1.1 Besorolási rekord (authority record): valamely entitásról (ágens, mű, kifejezési forma vagy tárgy) készített adatok összessége, amely tartalmazza a hozzáférési pontokat, a kitüntetett névformát, valamint a név ettől eltérő formáit, a kapcsolódó hozzáférési pontokat, az entitásról készített megjegyzéseket és az entításra vonatkozó kódolt információkat. A besorolási rekord szervező eleme az entitásról készített kitüntetett hozzáférési pont (besorolási adat) abban a formában, ahogy azt a felelős katalogizálási szervezet létrehozta.

1.2 Bibliográfiai rekord: meghatározott szabályok szerinti egységes szerkezetben, formában és sorrendben leírt (megjelenített) adatok összessége, amely a dokumentum azonosítására, nyilvántartásba vételére és a róla szóló általános tájékoztatásra szolgál.

Egységesítő utaló → Utaló

1.3 Hozzáférési pont: név, kifejezés, kód stb., amelynél a bibliográfiai, illetve a besorolási rekord és entításai megtalálható(k).

Katalógusrekord → Bibliográfiai rekord

1.4 Kitüntetett hozzáférési pont: valamely entitás hozzáférési pontja egységesített, kitüntetett formában → még Hozzáférési pont, Kitüntetett névforma, Besorolási rekord.

1.5 Kitüntetett névforma: valamely entitáshoz tartozó nevek közül az a névforma, amelyet elsődleges hozzáférési pontként választanak meg, illetve kiegészítő adatok hozzáadásával azzá tesznek.

1.6 Magyarázatos utaló: olyan utalás, amely az "előtte", "utána", "része", "fajtája" stb. és a "lásd még" szavakkal (vagy ezek jelével) vezet el valamely entitás egyik kitüntetett névformájától egy másik kitüntetett névformájához.

Megjegyzés:

Az "előtte/utána" magyarázatos utaló nem azonos, hanem különböző időkben használatos névformákat köt össze (például: Apulum, Gyulafehérvár, Alba Iulia). A "lásd még" utaló a többi magyarázatos utalónál kevésbé egyértelmű esetekben használatos.

1.7 Utaló (másképp: egységesítő utaló): olyan utalás, amely valamely entitás nem kitüntetett névformájától a kitüntetett névformához vezet el a "lásd" szóval, illetve a "lásd VAGY" kifejezéssel vagy annak jelével.

Megjegyzések:

1) A "lásd" utaló azonos időben használt különböző névformákat köt össze (például: Gyulafehérvár, Alba Carolina, Alba Julia).

2) Az utalók és a magyarázatos utalók vonatkozásában a szakértők figyelembe vették a magyar nyelvű információkereső teauruszok szabványát.⁶

2. ÁLTALÁNOS ELŐÍRÁSOK

2.1 Valamely földrajzi hely nevét a bibliográfiai rekord hozzáférési pontjaként a földrajzi hely megnevezésére megválasztott kitüntetett névformában kell megadni.

Megjegyzés:

Ha a földrajzi név valamely más hozzáférési pont (pl. személynév, testületi név, cím) kiegészítő adata, az ott leírt névformát a vonatkozó szabályzat előírásainak megfelelően kell megválasztani.

2.2 A kitüntetett névforma nyelvi alakja

2.2.1 A kitüntetett névforma a földrajzi hely nevének magyar nyelvű alakja (a kivételekre vonatkozóan → a 3.3.1 szakasz példájának lábjegyzetét); ennek hiányában a jelenkori térképészeti gyakorlatban vagy más szakirodalomban elfogadott név magyar nyelvű vagy eredeti nyelvű (helytélő) alakja. Az idegen névalak "lásd" utalóval kapcsolódik a kitüntetett alakhoz.

A történeti Magyarország mai országhatárokon kívül eső területén található települések esetében a kitüntetett névforma az 1913-ban törzskönyvezett településnév (a helyesírásra vonatkozóan → a 2.7 szakaszt).

2.2.2 Ha az intézmény gyűjtőköre ezt indokolja, a történeti Magyarország határon túlra került településeinek két kitüntetett alakja lehet: az 1913-ban törzskönyvezett alak és a mai hivatalos idegen nyelvű név, és a kettő között az "előtte/utána" magyarázatos vagy "lásd még" utalót kell (→ a 7.6, 7.7 szakaszt) feltüntetni.

2.2.3 A történeti Magyarország határain kívüli területek neve – használt magyar nyelvi alak hiányában (a kivételekre vonatkozóan → a 3.3.1 szakasz példájának lábjegyzetét) –, a mindenkorl igazgatási gyakorlatban használt névalak. Több névalak esetén, a nevek között az "előtte/utána" magyarázatos vagy az egy időben használt több névváltozat esetében a "lásd" utalót kell (→ a 7.6, 7.7 szakaszt) feltüntetni.

2.3 A kitüntetett nevet a 2.2.1 szakasz előírásainak megfelelő teljes alakjában kell leírni (a kivételekre vonatkozóan → a 3.2.1 szakaszt). A kitüntetett név egésze rendszőnek minősül. A kitüntetett névhez a 7. szakasz előírásai szerint kiegészítő adatok járulhatnak.

2.4 A kitüntetett névformát tartalmazó hozzáférési pontban a földrajzi név elemeinek sorrendje megegyezik a térképészeti gyakorlatban használt név elemeinek sorrendjével. Utalóként használt hozzáférési pontban szükség lehet a névelemek sorrendcseréjére. A sorrendcserét a 2.12 szakaszban előírt módon jelölni kell.

2.5 A hozzáférési pontban a földrajzi nevet az adatbázis (bibliográfia, katalógus) által használt írásrendszerben kell leírni. Az ettől eltérő írásrendszerű földrajzi neveket a Magyar Tudományos Akadémia helyesírási szabályzata által előírt formában, ennek hiányában a magyar nyelvű kézikönyvekben található névformában kell leírni. Az

⁶ MSZ 3418:1987 Magyar nyelvű információkereső teauruszok szerkezete, részei és formája. 10 p.

- MSZ ISO, illetve az ISO transliterálási szabványoknak megfelelően átírt neveket – amennyiben eltérnek a kitüntetett névformától – utalóként kell leírni. Nem kell átírni a földrajzi nevek szimbólumként vagy számjegyként használt görög betűs elemét.
- 2.6 A hozzáférési pontban a földrajzi nevet alanyesetben kell leírni, a földrajzi névhez nem tartozó toldalék nélkül.
- 2.7 A hozzáférési pontban a földrajzi név elemeinek (szavainak) kis- és nagybetűs írásmódjára, egybeírására, különírására, illetve kötőjellel stb. való kapcsolására a névalak nyelvének megfelelő helyesírási szabályok érvényesek. A mai magyar helyesírástól eltérő, régies írásmódú névalakokról utalót lehet készíteni.
- 2.8 A hozzáférési pontban a földrajzi név számjegy-elemeit arab számokkal kell leírni (→ még a 3.3.2.2 szakaszt).
- 2.9 Ha a leírásban közölt földrajzi név a hozzáférési pontként megadott kitüntetett névformától a visszakereshetőséget befolyásoló mértékben eltér, e névváltozatról „lásd”, illetve „lásd vagy” utalót kell készíteni. Ha a kitüntetett névforma más kitüntetett névformákkal összefügg, ez „lásd még” és „magyarázatos lásd még” („egésze/része”, „előtte/utána”) utalóval jelölhető (→ a 7.6 és a 7.7 szakaszt).
Több azonos nevű, de különböző hierarchiaszintű igazgatási egység közül mindig az alacsonyabb szintűhöz nem kell kiegészítő adatot rendelni. Az azonos nevű és azonos szintű magyarországi és külföldi igazgatási egységek esetén a magyarországihoz nem kell kiegészítő adatot kapcsolni.
Az igazgatási egységek egymásba épülő hierarchiája: állam – szövetségi állam – tartomány/régió – kerület/megye/szék – járás/körzet/kistérség/fiókszék – település – kerület – településrész.
- 2.10 Ha egy kitüntetett névforma alakilag megegyezik egy utalóként használt névformával, ez utóbbihoz kiegészítő adatnak kell járulnia.
- 2.11 A hozzáférési pontok számára bármely forrás főforrásnak minősül.
Megjegyzés:
A hozzáférési pontok megállapításához ajánlott kézikönyvek jegyzékét a függelék tartalmazza.
- 2.12 A megjelenítés során a hozzáférési pontban leírt földrajzi névben a következő egyezményes jeleket javasolt használni:
– a névben előforduló rövidítést ponttal (.) kell jelölni;
– a rendszót követő egyéb névelemet pont (.) előzi meg;
– a kiegészítő adatot kerek zárójel-párba (()) kell foglalni;
– a névelemek sorrendcseréje esetén a hátravetett névelemet (a hátravetett névelemek közül az elsőt) megelőző vesszővel (,) kell jelölni;
– a sorrendcserét jelölő vesszőt el kell hagyni, ha a hátravetett névelem egyéb névelemnek minősített (és ezért pont előzi meg), vagy ha a hozzáférési pont a hátravetett névelemet kiegészítő adatként (és ezért kerek zárójelpárba foglalva) tartalmazza;

- különböző típusú kiegészítő adat esetében az azonos típusú adatot egy-egy kerek zárójelben kell leírni, a zárójelen belül az ismétlődő azonos típusú adatokat egymástól vesszővel elválasztva (→ a 3.2.2 szakaszt).

Megjegyzés:

Jelen szabályzatban a dőlt betűs írásmódú kiegészítő adat nem része a hozzáférési pontnak. Besorolási rekord készítése esetén az ilyen adatok a besorolási rekord részét képezhetik.

3. IGAZGATÁSI NEVEK

3.1 Országok neve

- 3.1.1 Az országok és hasonló területek (államszövetségek, társult államok, külbirtokok, gyarmatok stb.) kitüntetett neve – a 3.1.2-3.1.4 szakaszok előírásainak figyelembe vételével – az ország közkeletű rövid nevének (a továbbiakban: országnév) magyar nyelvű alakja. A hivatalos nyelvű országnévről (országnevekről), valamint a magyar és a hivatalos nyelvű államnévről (államnevekről) utaló(k) készül(nek).

Például:

Ausztrália

Utalók: Ausztrál Államszövetség lásd Ausztrália
Australia lásd Ausztrália
Commonwealth of Australia lásd Ausztrália

...

de: **Ausztrália** (kontinens)

Magyarország

Utalók: Magyar Köztársaság lásd Magyarország
Magyar Népköztársaság lásd Magyarország
Magyar Királyság lásd Magyarország

...

Svájc

Utalók: Svájci Államszövetség lásd Svájc
Schweiz lásd Svájc
Schweizerische Eidgenossenschaft lásd Svájc
Suisse lásd Svájc
Confédération Suisse lásd Svájc
Svizzera lásd Svájc
Confederazione Svizzera lásd Svájc

...

- 3.1.2 Ha nincs magyar országnév, a kitüntetett név az eredeti hivatalos nyelvű országnév. Ha az országnak több hivatalos nyelve van, a kitüntetett név a hivatalos nyelvű, közkeletű rövid országnevek egyike. Ebben az esetben a mellőzött névalak(ok)ról utalót kell készíteni.

Például:

San Marino

Utalók: San Marino Köztársaság lásd San Marino
Republica di San Marino lásd San Marino
...

3.1.3 Országnév hiányában a kitüntetett név az ország magyar nyelvű államneve.

Például:

Asszír Birodalom

Utaló: AsszírIA lásd Asszír Birodalom

Bagdadi Kalifátus

Dominikai Köztársaság

Utaló: República Dominicana lásd Dominikai Köztársaság
...

Egyesült Államok

Utalók: Amerikai Egyesült Államok lásd Egyesült Államok
United States of America lásd Egyesült Államok
USA lásd Egyesült Államok
...

Európai Unió

Utalók: Eiropas Savienība (*lett*) lásd Európai Unió
Euroopa Liit (*észti*) lásd Európai Unió
Euroopan unioni (*finn*) lásd Európai Unió
European Union (*angol*) lásd Európai Unió
Europese Unie (*holland*) lásd Európai Unió
Europos Sąjunga (*litván*) lásd Európai Unió
Europæiska Union (*dán*) lásd Európai Unió
Europäische Union (*német*) lásd Európai Unió
Europeiska unionen (*svéd*) lásd Európai Unió
Európaiké Enószé (*görög*) lásd Európai Unió
Európska únia (*szlovák*) lásd Európai Unió
Evropska unija (*szlovén*) lásd Európai Unió
Evropská unie (*cseh*) lásd Európai Unió
Unia Europejska (*lengyel*) lásd Európai Unió
União Europeia (*portugál*) lásd Európai Unió
Union européenne (*francia*) lásd Európai Unió
Unione europea (*olasz*) lásd Európai Unió
Unión Europea (*spanyol*) lásd Európai Unió
Unjoni Ewropea (*máltai*) lásd Európai Unió
...

Fönícia

Német Demokratikus Köztársaság⁷ (1949-1990)

Utalók: DDR lásd Német Demokratikus Köztársaság
Deutsche Demokratische Republik lásd Német Demokratikus Köztársaság
NDK lásd Német Demokratikus Köztársaság

...

lásd még Német Szövetségi Köztársaság
Németország
Német-római Birodalom

...

Német Szövetségi Köztársaság (1949-1990)

Utalók: BRD lásd Német Szövetségi Köztársaság
Bundesrepublik Deutschland lásd Német Szövetségi Köztársaság
NSZK lásd Német Szövetségi Köztársaság

...

lásd még Német Demokratikus Köztársaság
Németország
Német-római Birodalom

...

Németország (1806-1949, 1990-től)

Utalók: Deutschland lásd Németország

...

lásd még Német Demokratikus Köztársaság
Német Szövetségi Köztársaság
Német-római Birodalom

...

Német-római Birodalom (962-1806)

Utalók: Deutsch-Römisches Reich lásd Német-római Birodalom
Römisch-Deutsches Reich lásd Német-római Birodalom

...

lásd még Német Demokratikus Köztársaság
Német Szövetségi Köztársaság
Németország

...

- 3.1.4 A hozzáférési pontban valamely ország nevéhez kiegészítő adatok járulhatnak a 7. szakasz előírásai szerint.

3.2 Egyéb igazgatási területek neve

- 3.2.1 Az országnak nem minősülő igazgatási területek (tagállamok, tartományok, megyék, gazdasági körzetek, természetvédelmi területek stb.) kitüntetett neve az igazgatási terület nevének magyar nyelvű, vagy a magyar nyelvben meghonosodott változata, ennek hiányában hivatalos nyelvű neve. A mellőzött névalak(ok)ról utaló(k) készül(nek). A tagállamnál kisebb közigazgatási fokozatú igazgatási terület típusát jelölő szót, ha az nem szerves része a közigazgatási egység nevének (megye, kanton, province, county, departement stb.) kiegészítő adatként – a kitüntetett névnek megfelelő nyelvi

⁷ Németország névváltozásai a magyarázatos lásd még („előtte/utána”) utalókkal nem fejezhetők ki pontosan, ezért csak az egyszerű „lásd még” utaló használata célszerű.

alakban – közölni kell az igazgatási terület nevében; külföldi igazgatási területek esetében az ehhez tartozó viszonzó („of”, „de” stb.) nélkül.

Például:

A) Tagállamok

Baden-Württemberg

Bajorország

Utaló: Bayern lásd Bajorország

...

Dél-Karolina

Utaló: South Carolina lásd Dél-Karolina

...

Ontario⁸

Stájerország

Utaló: Steiermark lásd Stájerország

...

B) Tagállamnál kisebb egységek

Borsod (vármegye) (1923-ig, majd 1938-1945 között)

Utalók: Borschoder Gespanschaft lásd Borsod (vármegye)

Comitatus Borsodiensis lásd Borsod (vármegye)

...

utána: Borsod, Gömör és Kishont (vármegye) (1923-1938)

Borsod-Gömör (vármegye) (1945-1950)

Borsod, Gömör és Kishont (vármegye) (1923-1938)

Utalók: előtte Borsod (vármegye) (1923-ig)

utána Borsod-Abaúj-Zemplén (megye) (1950-től)

Borsod-Abaúj-Zemplén (megye) (1950-től)

Utalók: lásd még Abaúj (vármegye) (1881-ig, 1945-1950)

Abaúj-Torna (vármegye) (1881-1945)

Borsod (vármegye) (1923-ig)

Borsod, Gömör és Kishont (vármegye) (1923-1938)

Gömör és Kis-Hont (vármegye) (1802-1923)

Gömör (vármegye) (1802-ig)

Torna (vármegye) (1923-ig)

Zemplén (vármegye) (1950-ig)

Fejér (megye)

Utaló: előtte Fejér (vármegye) (1950-ig)

Fejér (vármegye) (1950-ig)

Utaló: Comitatus Albensis lásd Fejér (vármegye)

Stuhlweißenburger Gespanschaft lásd Fejér (vármegye)

...

⁸

Ontario, kanadai tagállam, jóllehet hivatalos megnevezése: province.

utána Fejér (megye)

Kárpátalja

Utaló: Kárpátontúli terület lásd Kárpátalja
Zakarpats'ka oblast' lásd Kárpátalja
...

Kovászna (megye)

Utalók: Covasna (judetul) lásd Kovászna (megye)
előtte Háromszék (vármegye)

Schwyz (kanton)

Székelyföld⁹

Utalók: Secuimea lásd Székelyföld
Szeklerland lásd Székelyföld
...

Vajdaság

Utaló: Vojvodina lásd Vajdaság
...

Westmorland (county)

Utaló: County of Westmorland lásd Westmorland (county)

Zólyom (vármegye)

Utalók: Comitatus Zoliensis lásd Zólyom (vármegye)
Sohler Gespanschaft lásd Zólyom (vármegye)
...

- 3.2.2 Ha az azonosíthatóság megkívánja, a kitüntetett név kiegészítő adataként a megfelelő ország nevét kell leírni. Ha az azonosíthatóság az országon kívül több igazgatási egység megadását igényli, ezek nevét a 2.9 szakaszban megadott hierarchia sorrendjében kell leírni.

Például:

Kent (county) (Egyesült Államok, Delaware)

Kent (county) (Egyesült Államok, Michigan)

Kent (county) (Egyesült Királyság)

Utaló: County of Kent lásd Kent (county) (Egyesült Királyság)

Ha egy ország neve azonos egy településnévvel, a település nevét látjuk el kiegészítő adattal (→ a 3.3.3 szakaszt).

Például:

Salvador (országnev)

Salvador (város) (Braziliában)

⁹ Igazgatási egység és tájnév egyben.

- 3.2.3 Az igazgatási terület típusát jelölő szó a hozzáférési pont része, ha az igazgatási terület típusát jelölő szó az igazgatási terület nevének szerves része és az igazgatási terület neve után következik. Ha a típust jelölő szónak létezik közkeletű magyar neve (körzet, kerület, terület), akkor ezt magyarul adjuk meg. Mindez a történeti területek esetében is érvényes. Ha a típust jelölő szó az igazgatási terület neve előtt áll, akkor hátravetett formájáról utalót kell készíteni.

Például:

Accra fővárosi terület

Utaló: Accra Capital Territory lásd Accra fővárosi terület

Asszíria satrapia

Bécsújhelyi kerület

Utaló: Kreis Wienerneustadt lásd Bécsújhelyi kerület

Bruck an der Leitha kerület

Utaló: Kreis Bruck an der Leitha lásd Bruck an der Leitha kerület

Dél-alföldi régió

Dél-morvaországi körzet

Utaló: Jihomoravský kraj lásd Dél-morvaországi körzet

Fuldai püspökség

Utaló: Bistum Fulda lásd Fuldai püspökség

Hortobágyi nemzeti park

Kalocsa-Kecskeméti főegyházmegye (1993-tól)

Utaló: előtte Kalocsai érsekség

Kalocsai főegyházmegye (1968-tól 1993-ig)

Utaló: előtte Kalocsa-Bácsi érsekség
utána Kalocsai főegyházmegye

Kalocsa-Bácsi érsekség (1968-ig)

Utalók: Archidioecesis Colocensis et Bacsiensis

...

utána Kalocsai főegyházmegye

Kalocsai érsekség lásd vagy Kalocsa-Bácsi érsekség

Kalocsai főegyházmegye

Kalocsa-Kecskeméti főegyházmegye

Kalinyingrádi terület

Utaló: Kaliningradskaã oblast' lásd Kalinyingrádi terület

...

Károlyvárosi határörkerület

Utaló: Karlstadter Gränzgebiet lásd Károlyvárosi határörkerület

...

Mohácsi járás

Oldenburgi grófság

Utaló: Grafschaft Oldenburg lásd Oldenburgi grófság

...

Pannoniae dioecesis

Stuttgarti régió

Utaló: Region Stuttgart lásd Stuttgarti régió

Tatai kistérség

Tizáninneri kerület

Utaló: Comitatus districtus Cis-Tibiscani lásd Tizáninneri kerület

...

Verwaltungsgemeinschaft Breitenbrunn am Chiemsee

Utaló: Breitenbrunn am Chiemsee, Verwaltungsgemeinschaft lásd
Verwaltungsgemeinschaft Breitenbrunn am Chiemsee

3.3 Helységnevek

- 3.3.1 A helység kitüntetett neve a helység, 2.2.1 szakasz szerinti magyar, vagy történetileg meghonosodott magyar neve, ennek hiányában a hivatalos nyelvű neve. A helység hivatalos nyelvű nevééről, valamint a további hivatalos nyelvű névről (nevekről) utaló(k) vagy a 2.2.2 szakasz szerint „előtte/utána” magyarázatos vagy „lásd még” utaló(k) készül(nek).

Például:

Augsburg

Utalók: Augusta Vindelicorum lásd Augsburg
Ágosta lásd Augsburg

...

Bécs

Utaló: Wien lásd Bécs
Vindobona lásd Bécs

...

Boroszló

Utaló: Brestov lásd Boroszló

...

Boroszló (Lengyelország)¹⁰

¹⁰ A köznyelvből mára kikopott régies magyar nyelvű névalak használata során általános vezérelv lehet, hogy a régies névalakot utalóként tüntetjük fel, s ha használata visszagyökeresedik, az utalót megszüntetjük, a visszagyökeresedett nevet kitüntetett alakká minősítjük, és az idegen nyelvű alakot tesszük utalóvá. Boroszló példánkban határeset. A zárójeles értelmező azért szükséges, mert van Boroszló település a történeti Magyarország területén (erre vonatkozóan → a 2.2.1 szakaszt).

Utalók: Wrocław lásd Boroszló (Lengyelország)
Breslau lásd Boroszló (Lengyelország)
...

Brüsszel

Utalók: Brussel lásd Brüsszel
Bruxelles lásd Brüsszel
...

Chalon-sur-Saône

Ciudad Juárez

Garamvezekény

Utalók: Vezekény lásd Garamvezekény
Vozokany nad Hronom lásd Garamvezekény
...

vagy ha mind a magyar, mind az idegen név kiüntetett alak (→ a 2.2.2 szakaszt):

Garamvezekény

Utalók: Vezekény lásd Garamvezekény
...

utána Vozokany nad Hronom

Vozokany nad Hronom

Utaló: előtte Garamvezekény

Graz

Utaló: Grác lásd Graz
...

Kairó

Utaló: Al Qāhirah lásd Kairó
...

Lvov *(orosz és napjainkban használt magyar név, 1945-től)*

Utalók: Ilyvó *(rég magyar név)* lásd Lvov
Lemberg *(német)* lásd Lvov
Lviv *(ukrán)* lásd Lvov
...
előtte Lwów *(1945-ig, lengyel)*

Lwów *(1945-ig)*

Utalók: Ilyvó lásd Lwów
Lemberg lásd Lwów
Lviv lásd Lwów
...
utána Lvov *(1945-től)*

Pozsony

Utalók: Bratislava lásd Pozsony

Posonium lásd Pozsony
Pressburg lásd Pozsony
...

vagy ha mind a magyar, mind az idegen név kiüntetett alak (→ a 2.2.2 szakaszt):

Pozsony

Utalók: Posonium lásd Pozsony
Pressburg lásd Pozsony
...
utána Bratislava

Bratislava

Utaló: Pressburg lásd Bratislava
...
előtte Pozsony

Sopron

Utaló: Ödenburg lásd Sopron
...

3.3.2 Települések részei

3.3.2.1 Valamely helység névvel megkülönböztetett részének (a továbbiakban: településrész) kitüntetett nevéhez megadandó „egésze” magyarázatos utalóval annak a településnek a neve, amelyhez tartozik (és fordítva „része”). Ha a városrész megkülönböztető megjelölésén kívül van ismert neve, erről a névről, valamint a helység nevéből és a városrész nevéből álló névalakról utaló készül.

Például:

Avar-gyűrű

Utaló: egésze Kővágószőlős

Kővágószőlős

Utaló: része Avar-gyűrű
...

Bograoldal

Utaló: Bograi-határ lásd Bograoldal
Bograpusza lásd Bograoldal
...
egésze Decs

Füzéri vár

Utaló: egésze Füzér

Füzér

Utaló: része Füzéri vár
...

Hollywood (Los Angeles)

Utaló: egésze Los Angeles

Kolozsmonostor (1894-ig)

Utalók: Monostor lásd Kolozsmonostor

...

utána Kolozsvár

Paradicsompuszta (Tabód) (*van Paradicsompuszta Kocs területén is*)

Utaló: egésze Tabód

Tabód

Utalók: egésze Bonyhád

része Paradicsompuszta (Tabód)

...

Bonyhád

Utaló: része Tabód

...

Nagy-sánc (*kelta földvár*)

Utaló: egésze Bükkszentlászló

Bükkszentlászló

Utaló: része Nagy-sánc

...

Szecseleváros (1956-tól, *Bácsfalu, Csernátfalu, Hosszúfalu és Türkös egyesítésével*)

Utalók: Săcele lásd Szecseleváros

része Bácsfalu
Csernátfalu
Hosszúfalu
Türkös

Bácsfalu (1956-ig, *ekkor egyesült Csernátfaluval, Hosszúfaluval és Türkössel*)

Utalók: Baciú lásd Bácsfalu
Batschendorf lásd Bácsfalu
Bazendorf lásd Bácsfalu
utána Szecseleváros

vagy ha mind a magyar, mind az idegen név kiüntetett alak (→ a 2.2.2 szakaszt):

Săcele (1956-tól, *Baciú, Cernatu, Satulung és Turcheş egyesítésével*)

Utalók: Szecseleváros lásd Săcele

része Baciú
Cernatu
Satulung
Turcheş

Bácsfalu (1920-ig)

Utalók: Batschendorf lásd Bácsfalu
Bazendorf

...

utána Baciú

Baciú (1920-tól 1956-ig)

Utalók: egésze Săcele
előtte Bácsfalu

3.3.2.2 Az egyéb megjelöléssel (sorszámmal) ellátott településrészek kitüntetett neve a helység nevéből és a rész megkülönböztető megjelöléséből áll.

Különböző időszakok eltérő kerületneveit vagy egyetlen, a felvétel időpontjában használt kitüntetett névhez kell hozzárendelni „lásd” utalóval, vagy a különböző időszakok nevét „előtte/utána” magyarázatos „lásd még” utalóval kell összekapcsolni.

A korábbi időszakok kerületneve kronologikus kiegészítő adattal látható el.

Budapest. 4. kerület (1950-ig)

Utalók: része Lipótváros
utána Budapest. 5. kerület (1950-től)

Budapest. 5. kerület (1950-től)

Utalók: egésze Budapest
része Lipótváros
Pest-Belváros
előtte Budapest. 4. kerület (1950-ig)

Lipótváros

Utalók: egésze Budapest. 4. kerület (1950-ig)
Budapest. 5. kerület (1950-től)

Lipótvár

Utaló: Leopoldstadt lásd Lipótvár
...
utána Újvároska

Budapest. 4. kerület (1950-től)

Utalók: Újpest (kerület) lásd Budapest. 4. kerület
egésze Budapest
előtte Újpest (1840-1950 között)

Újpest (1840-1950 között)

Utalók: előtte Rákospalota
utána Budapest. 4. kerület (1950-től)

3.3.3 Ha a település azonosíthatósága megkívánja, a kitüntetett név kiegészítő adataként a nem Magyarországon található település esetében a megfelelő ország, tagállam vagy egyéb igazgatási terület nevét le kell írni. Ha az azonosíthatóság több igazgatási egység megadását igényli, ezek nevét a 2.9 szakaszban megadott hierarchia sorrendjében kell leírni. A történeti Magyarország helységei esetében a megkülönböztetés során az országnevet elhagyjuk.

Ha a történeti Magyarországon fekvő település neve megegyezik valamely ugyancsak a történeti Magyarországon található település nevével, mindkét nevet kiegészítő adattal kell ellátni.

Például:

Cambridge (Anglia, Cambridgeshire) *(a neves egyetemi város)*

Cambridge (Anglia, Gloucestershire)

Cambridge (Egyesült Államok, Idaho)

Cambridge (Egyesült Államok, Illinois)

Cambridge (Egyesült Államok, Kansas)

Cambridge (Egyesült Államok, Massachusetts) (*a neves kiadó székhelye*)
Cambridge (Egyesült Államok, Maryland)
Cambridge (Egyesült Államok, Maine)
Cambridge (Egyesült Államok, Minnesota)
Cambridge (Egyesült Államok, Nebraska)
Cambridge (Egyesült Államok, New York)
Cambridge (Egyesült Államok, Ohio)
Cambridge (Egyesült Államok, Vermont)
Cambridge (Egyesült Államok, Wisconsin)
Cambridge (Jamaica)
Cambridge (Új-Zéland)
Cambridge (öböl) (Ausztrália)
Cambridge (öböl) (Kanada)
Cambridge city (Egyesült Államok, Indiana)

Córdoba (Argentína)
Córdoba (Spanyolország)
de:
Córdoba tartomány (Argentína)
Córdoba tartomány (Spanyolország)

Eperjes¹¹ (1934-54 között Kiskirályság településsel egyesítve Kiskirályság volt a neve)

Utaló: része Kiskirályság

Kiskirályság

Utaló: egésze Eperjes

Eperjes (Püspökladány)

Utaló: egésze Püspökladány

Püspökladány

Utalók: része Eperjes

...

Eperjes (Sáros vármegye)

Utalók: Prešov lásd Eperjes (Sáros vármegye)

Eperies lásd Eperjes (Sáros vármegye)

Eperiesinum lásd Eperjes (Sáros vármegye)

vagy ha mind a magyar, mind az idegen név kitüntetett alak (→ a 2.2.2 szakaszt):

Eperjes (Sáros vármegye)

Utalók: Eperies lásd Eperjes (Sáros vármegye)

Eperiesinum lásd Eperjes (Sáros vármegye)

...

utána Prešov

Prešov

Utaló: előtte Eperjes

¹¹

Ez az Eperjes 1913-ban még csak külterületi lakott hely volt, ezért a Sáros vármegyei Eperjes lett jelzőtlenül törzskönyvezve. Ma viszont ez számít jelzőtlennek.

Pozsonyeperjes

Utalók: Eperjes (Pozsony vármegye) lásd Pozsonyeperjes
Jahodná lásd Pozsonyeperjes

...

Földvár (Brassó vármegye)

Utalók: Feldiora (Brassó vármegye)

...

Földvár (Fogarasz vármegye)

Utalók: Feldiora (Fogarasz vármegye)

...

Komárom (1920 utáni magyarországi Komárom. Az 1920-tól a magyarországi és a (cseh)szlovákiai Komáromra együttesen vonatkozó dokumentum esetén a „Komárom” és a „Komárom (Komárom vármegye)” együtt használendő.)

Utalók: Komorn lásd Komárom
Komárom-Újváros lásd Komárom
része Koppánymonostor

...

előtte Újszőny

Komárom (Komárom vármegye) (A ma Szlovákiában található Komárom, ez használendő az 1920 előtti város megnevezésére. 1920-tól a magyarországi és a szlovákiai Komáromra együttesen vonatkozó dokumentum esetén a „Komárom” és a „Komárom (Komárom vármegye)” együtt használendő.)

Utalók: Komarno lásd Komárom (Komárom vármegye)
Komorn lásd Komárom (Komárom vármegye)
Ókomárom lásd Komárom (Komárom vármegye)
Öregkomárom lásd Komárom (Komárom vármegye)
Révkomárom lásd Komárom (Komárom vármegye)

...

vagy ha mind a magyar, mind az idegen név kiüntetett alak (→ a 2.2.2 szakaszt).

Komárom (1920-tól csak a Magyarországon maradt városrész, a magyarországi és a (cseh)szlovákiai Komáromra együttesen vonatkozó dokumentum esetén a „Komárom” és a „Komarno” együtt használendő.)

Utalók: Komárom-Újváros lásd Komárom
része Koppánymonostor

...

előtte Újszőny

utána Komarno

Komarno (1920-tól a magyarországi és a (cseh)szlovákiai Komáromra együttesen vonatkozó dokumentum esetén a „Komárom” és a „Komarno” együtt használendő.)

Utalók: Komorn lásd Komarno
Ókomárom lásd Komarno
Öregkomárom lásd Komarno
Révkomárom lásd Komarno

...

előtte Komárom

London (Egyesült Királyság)

London (Kentucky)

London (Ohio)

Longhua (Kína, Hebei, Longhua)¹²

Longhua (Kína, Hebei, Xiong)

Velence

Utaló: Welenze lásd Velence

...

Velence (Olaszország)

Utaló: Venezia lásd Velence (Olaszország)

...

Ha a földrajzi hely neve megegyezik valamely, tárgyi hozzáférési pontként ugyancsak szereplő kifejezéssel, akkor a földrajzi hely nevét kiegészítő adattal kell ellátni.

Szentháromság (Maros-Torda vármegye)

Szentlélek (Udvarhely vármegye)

- 3.3.4 Ha a magyarországi település idegen nyelvű neve megegyezik valamely külföldi település idegen nyelvű nevével, a nem magyarországi település idegen nyelvű nevét kell kiegészítő adattal ellátni.

Például:

Perőcsény

Utaló: Pilsen lásd Perőcsény

Pilsen (Csehország)

Utaló: Plzeň lásd Pilsen (Csehország)

- 3.3.5 Névváltozás

A kitüntetett név megválasztása szempontjából más helységnek minősül az a helység, amelynek neve megváltozott. (A történeti Magyarország határon túlra került településeire vonatkozóan → a 2.2 szakaszt.)

Ez a szabály érvényes arra az esetre is, ha a településsel ókori település függ össze (területére esik, közelében van, a térképészeti gyakorlatban lényegében ugyanazon a helyen jelölik).

Magyar vonatkozásban nem tekintjük névváltozásnak az 1898. évi IV. tc. alapján elrendelt törzskönyvezés előtti névváltozatot. Ha az új név több helység összeolvadásából, vagy helységek szétválása következtében jött létre, az ezt megelőző nevet (neveket) „lásd még” magyarázatos utalókkal kell összekapcsolni (→ még a 3.5 szakaszt).

Intercisa

Utaló: utána Dunapentele

¹² Kína Hebei tartományában található 2 azonos nevű város, melyek a körzetek alapján különíthetők el.

Dunapentele (1951-ig)

Utalók: Pantelija lásd Dunapentele
Pentele lásd Dunapentele

...

előtte Intercisa
utána Sztálinváros

Sztálinváros (1951-1961)

Utalók: előtte Dunapentele
utána Dunaújváros

Dunaújváros (1961-től)

Utaló: előtte Sztálinváros

Buda (1873-ig)

Buda (Budapest) (városrész)

Buda (Bukarest) (városrész)

Buda (Egyesült Államok)

Buda (Oroszország)

Budapest

Utalók: előtte Buda (1873-ig)
Óbuda (1873-ig)
Pest (1873-ig)
része Buda (Budapest) (városrész)
Pest (városrész)

...

Szabadegyháza

Utaló: előtte Szolgaegyháza (1948-ig)

Szentpétervár (1924 előtt és 1991 után)

Utalók: Pétervár lásd Szentpétervár
Sankt-Peterburg lásd Szentpétervár
Szankt-Petyerburg lásd Szentpétervár
Petrograd lásd Szentpétervár

...

előtte Leningrád

Leningrád

Utaló: utána Szentpétervár

3.3.6 Névváltozat

Ha egy településnek magyar nevén kívül más nyelvű névformája is van, az névváltozatnak minősül. A névváltozatokról „lásd” utaló készül. (A történeti Magyarország határon túlra került településeire vonatkozóan → a 2.2 szakaszt.)

Például:

Kolozsvár

Utalók: Claudiopolis lásd Kolozsvár
Cluj lásd Kolozsvár

Cluj-Napoca lásd Kolozsvár
Klausenburg lásd Kolozsvár
...
előtte Napoca

vagy ha mind a magyar, mind az idegen név kitüntetett alak (→ a 2.2.2 szakaszt):

Kolozsvár

Utalók: Claudiopolis lásd Kolozsvár
Klausenburg lásd Kolozsvár
...
utána Cluj
előtte Napoca

Cluj

Utaló: utána Cluj-Napoca
előtte Kolozsvár

Solymár

Utaló: Schaumar lásd Solymár
...

4. TERMÉSZETFÖLDRAJZI ÉS TÁJNEVEK

- 4.1 A természetföldrajzi helyek (tájak, szigetek, hegyek, völgyek, vizek stb.) kitüntetett neve a hely magyar nyelvű neve (→ még a 4.2 szakaszt). A hely eredeti hivatalos nyelvű nevééről (neveiről) utaló(k) készül(nek).
Ha szükséges, a természetföldrajzi hely és az igazgatási egység között, melynek területére esik vagy mellyel határos, magyarázatos utaló („része/egésze”, „lásd még”) készíthető.

Például:

Duna

Utalók: Danubius lásd Duna
Donau lásd Duna
Dunaj lásd Duna
Dunărea lásd Duna
Dunay lásd Duna
Dunav lásd Duna
...

Dunántúl

Jóreménység foka

Utaló: Cape of Good Hope lásd Jóreménység foka
...

Kalotaszeg

Magas-Tátra

Utaló: Vysoké Tatry lásd Magas-Tátra

...

Tűzföld

Utaló: Tierra del Fuego lásd Tűzföld

...

Viharsarok

- 4.2 Ha a természetföldrajzi helynek nincs magyar neve, kitüntetett névként a térképészeti gyakorlatban használt nevet kell leírni. Ennek hiányában a hely igazgatási hovatartozásának megfelelő, eredeti, hivatalos nyelvű nevet. A kitüntetett név megválasztásánál mellőzött névalakról utaló készül.

Például:

Bretagne

Maas

Utaló: Meuse lásd Maas

- 4.3 Ha a természetföldrajzi hely azonosíthatósága megkívánja, a kitüntetett név kiegészítő adataként a megfelelő ország nevével, illetve lokális kiterjedésű hely esetén a hozzá legközelebb eső település jelenkori nevével kell kiegészíteni (→ még a 4.4 szakaszt).

Például:

Rio Verde (Brazília)

Rio Verde (Mexikó)

Vár-hegy (Budapest. 1. kerület)

Vár-hegy (Budapest. 2. kerület)

Vár-hegy (Szanda)

- 4.4 Abban az esetben, amikor a természetföldrajzi hely neve egy helység vagy igazgatási egység nevével megegyezik, az előbbi a természetföldrajzi jelenség típusát képviselő fogalom magyar nyelvű nevével (hegység, folyó, tó stb.) kell kiegészíteni.

Például:

Balaton

Balaton (tó)

Mayenne

Mayenne (département)

Mayenne (folyó)

Pilis (*Pest megyei település*)

Pilis (hegy) (Pilisszántó)

Pilis (hegy) (Szendrőlád)

Pilis (hegység)

Pilis-patak

Ha ez nem elegendő, mint például egyes vízfolyásoknál, a nevet további kiegészítő adattal kell ellátni.

Például:

Fekete-víz (Dráva)

Fekete-víz (Ipoly)

Gyöngyös (*Heves megyei település*)

Gyöngyös (patak) (Fekete-víz, Dráva)

Gyöngyös (patak) (Tarna, Zagyva)

Tarna (Zagyva)

Tarna (Marcal)

- 4.5 Ha a természetföldrajzi hely neve megváltozik, a kitüntetett név a hely új neve, a régebbi névről pedig utaló készül.

Például:

Svábhegy

Utaló: Szabadsághegy (hegy)¹³ lásd Svábhegy

5. CSILLAGÁSZATI NEVEK

- 5.1 Az égitestek (csillagképek, csillagok, bolygók, holdak stb.) nevének kitüntetett neve magyar nevük, a csillagászatban nemzetközileg elfogadott nevükről pedig utalót kell készíteni, kivéve, ha a két név csak az égitest típusának megnevezésében tér el egymástól.

Például:

Göncöl

Utalók: Nagy Medve lásd Göncöl

Ursa Maior lásd Göncöl

...

Halley-üstökös

Rák

Utaló: Cancer lásd Rák

...

- 5.2 Ha az égitestnek nincs magyar neve, kitüntetett neve a csillagászati gyakorlatban elfogadott név.

¹³ A (hegy) kiegészítő adat azért szükséges, mert létezik Szabadsághegy, amely Szabadbattyán résztelepülése.

Például:

Proxima Centauri

- 5.3 Ha az égitest azonosíthatósága megkívánja, a kitüntetett név kiegészítő adataként meg kell nevezni az égitest típusát az adatbázis (katalógus, bibliográfia) nyelvén, illetve közölni kell az égitest helyét meghatározó csillagrendszer nevét.

Például:

M B (gömbhalmaz) (Herkules)

Sombrero galaxis

Utaló: M 104 (galaxis) lásd Sombrero galaxis

...

- 5.4 Egy égitest valamely részének kitüntetett nevét az 5.1 és az 5.2 szakaszok előírásai szerint kell megválasztani. Kiegészítő adatként közölni kell az égitest nevét.

Például:

Arabaia (Mars)

Esők Tengere (Hold)

- 5.5 Ha az égitestek neve megváltozik, a kitüntetett név a hely új neve, a régebbi névről pedig utaló készül.

6. FÖLDRAJZI MEGJELÖLÉSEK

A földrajzi megjelölések a földrajzi nevekhez hasonlóak, de nem csupán vagy nem teljesen a földfelszín részleteinek azonosítására szolgálnak. Ezek lehetnek közlekedési létesítmények (út, utca, tér, vasútvonal, autópálya stb.), épületek és egyéb létesítmények (ház, kastély, állomás, gát stb.) valamint egyéb, nem meggyökeresedett, véletlenszerű helynevek (homokgödör, kertekalja, telek, országhatár stb.).

Ha a földrajzi megjelölés létesítmény neve, a kitüntetett név a létesítményt fenntartó, kezelő stb. által használt név, ennek hiányában a térképészeti gyakorlatban vagy a feldolgozó által választott más forrás, gyakorlat szerint elfogadott név magyar nyelvű vagy eredeti nyelvű (helytélő) alakja, figyelembe véve a magyar helyesírás szabályait (a várak nevére vonatkozóan → a 3.3.2.1 szakaszt). A korábbi névalak(ok)ról utaló(k) készül(nek).

A létesítmények kitüntetett neve a település nevéből és a létesítmény megkülönböztető megjelöléséből (megjelöléseiből) áll. Ez utóbbi(ak)ról utalót nem készítünk. (A dülők nevére vonatkozóan → a 3.3.2.1 szakaszt).

Ha a földrajzi megjelölés megváltozik, a kitüntetett név a hely új neve, a régebbi névről pedig utaló készül.

*Például*¹⁴:

¹⁴ A dőlt betűkkel, zárójelben közölt magyarázatok a példák megértését segítik.

Balástya. M5-ös autópálya (az M5-ös autópálya balástyai szakasza)
Borsod-Abaúj-Zemplén (megye). **3. sz. főút** (a 3. sz. főút Borsod-Abaúj-Zemplén megyei szakasza)
Budapest. 4. sz. metróvonal
Cegléd. 4. sz. főút. 60.6–69.6 km (a 4. sz. főút Cegléd határában levő 60.6–69.6 km közötti szakasza)
Nagytarcsa. M3-as autópálya Gödöllőig tartó szakasza (az M3-as autópálya Nagytarcsa–Gödöllő közötti szakasza)
Orosháza. Orosházát elkerülő út (az elkerülő út orosházi szakasza)
Springer-dűlő. Orosházát elkerülő út (az elkerülő út Springer-dűlői szakasza az orosházi szakaszon belül)(a dűlőnevek vonatkozásában → a 3.3.2.1 szakaszt.)
Tolna (megye). **E73-as főút** (az E73-as főút Tolna megyei szakasza)

Alacska. Református templom

Bajna. Bem József u. 5.

Budapest. 2. kerület. Margit körút. Átrium mozi

Utaló: Budapest. 2. kerület. Mártírok útja. Május 1. mozi lásd Budapest. 2. kerület.

Margit körút. Átrium mozi

Budapest. 2. kerület. Moszkva téri metróállomás

Budapest. 2. kerület. Széna tér

Budapest. Újépület

Utaló: Budapest. Neugebäude lásd Budapest. Újépület

Pest. Neugebäude lásd Budapest. Újépület

...

Cigánd. Tározó

Dunavarsány. Ipari park

Győrújbarát. Pusztatemplom

Harta. Állampuszta vasútállomás

Paks. Atomerőmű

Szegvár. Kastély

Tihany. Apátság. Déli terasz

Tivadar. Gát. 685–692 fkm (a Tisza gátjának Tivadar határában fekvő, 685–692. folyamkilométer közötti szakasza)

Budapest. Andrássy út

Utalók: Budapest. Sugár út lásd Budapest. Andrássy út

Budapest. Sztálin út lásd Budapest. Andrássy út

Budapest. Népköztársaság útja lásd Budapest. Andrássy út

Budapest. Teréz körút

Utaló: Budapest. Lenin körút lásd Budapest. Teréz körút

7. KIEGÉSZÍTŐ ADATOK, UTALÓK ÉS MAGYARÁZATOK

7.1 Ha a kitüntetett névvel megnevezett földrajzi hely azonosíthatósága megkívánja, az azonosításra legalkalmasabb kiegészítő adatot közöljük (→ a 3.2.1-3.2.3, 3.3.3, 5.3 és 5.4 szakaszokat), illetve ilyen típusú adatokkal kiegészítjük (→ a 4.3. szakaszt).

7.2 A kiegészítő adatok közlésmódja:

- ha a kiegészítő adat földrajzi név, azt az adott típusú földrajzi hely kitüntetett nevére vonatkozó előírásoknak megfelelően kell közölni. Rövidítést nem alkalmazunk;
- ha a kiegészítő adat a földrajzi hely típusát jelölő szó vagy kifejezés, azt az igazgatási területek nevével azonos nyelvű alakjában (pl. megye, département);
- természetföldrajzi nevek esetén, ha a kiegészítő adat nem része a névnek, akkor az adatbázis (katalógus, bibliográfia) által használt nyelven (pl. folyó, hegység) kell leírni.

7.3 A következő típusú kiegészítő adatokat közöljük:

7.3.1 A földrajzi hely típusának megnevezése.

Például:

Komárom (megye)

Paraguay (folyó)

Gyöngyös (patak)

Duna (vízgyűjtő)

Szent Ilona (sziget) (*van: öböl, hegy, város*)

Utaló: Saint Helena (sziget) lásd Szent Ilona (sziget)

...

Meru (hegy)

Meru (hegység)

Inari (*város*)

Inari (tó)

Tahr (hegység)

Tahr (sivatag)

- 7.3.2 Az azonos néven ismétlődő földrajzi hely igazgatási hovatartozásának megfelelő ország tagállam vagy egyéb igazgatási terület neve. (A példákat → a 3.2.3, 3.3.3 és 4.3 szakaszokban.)
- 7.3.3 Égitest azonosíthatósága érdekében az égitest típusának neve, csillagrendszer neve; egy égitest része esetén pedig az égitest neve. (A példákat → az 5.3 és 5.4 szakaszokban.)
- 7.3.4 Az egyéb megjelöléssel (sorszámmal) ellátott településrészek neve kronologikus kiegészítő adattal látható el. (A példákat → a 3.3.2.2 szakaszban.)
- 7.4 Több kiegészítő adat közlése esetén a földrajzi hely típusát jelölő adatot követi az igazgatási egység megnevezése (a 2.9 szakaszban megadott hierarchia sorrendjében), csillagászati nevek esetén pedig az égitest helyét meghatározó csillagrendszer neve.

- 7.5 A közkeletű földrajzi megnevezésekről utaló(k) készíthető(k) a hozzáférési pont kitüntetett formájára.

Például:

Vezekény lásd vagy Garamvezekény
Hevesvezekény
Mátravezekény

Leopoldstadt lásd vagy Bécs. 2. kerület
Budapest. 5. kerület (1950-től)
Lipótvár
Lipótváros

Eperjes lásd vagy Pozsonyeperjes
Eperjes (Sáros vármegye)

- 7.6 A „lásd”, és a „lásd még” ” utalókat és inverzeit vagy az MSZ 3418 szabvány szimbolikus relációjeleivel (L és H, LV és HV, X, T és P, R és E) adhatjuk meg, vagy az adott rendszer igényeinek megfelelő szöveges formában.

- 7.7 Ha az azonos típusú utalás ismétlődik, csak az első előfordulásakor kell megadni az utalás jelét vagy megnevezését. Az azonos típusú utaláson belül az ismétlődések betűrendben következnek.

Az utalók sorrendje:¹⁵

- lásd
- lásd vagy
- egésze
- része
- utána
- előtte
- lásd még

- 7.8 Ha az utalókkal bizonyos összefüggések nem fejezhető ki (például a települést többször egyesítették más településsel és vált el más településtől), vagy más információra is szükség van a hozzáférési pont értelmezéséhez, a földrajzi névhez – amennyiben a rendszerben ezek kezelhetők – szöveges magyarázatok fűzhetők.

¹⁵ Az utalók sorrendjére, jelölésére és részletesebb értelmezésére vonatkozóan lásd a magyar teaurusz-szabványt (→ MSZ 3418).

FÜGGELEK

A HOZZÁFÉRÉSI PONTOK (BESOROLÁSI ADATOK) MEGÁLLAPÍTÁSÁHOZ AJÁNLOTT KÉZIKÖNYVEK (VÁLOGATÁS)

Helységnévtárak

Lipszky János: Repertorium locorum objectorumque... Budaë, 1808.

A Magyar Korona országainak helységnévtára. Szerk. és kiad. az Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal. Budapest, 1873-1913. 13 db

A magyarországi vármegyék, törvényhatósági jogu, valamint rendezett tanácsu városok hivatalos neveinek jegyzéke. Kiad. az Országos Községi Törzskönyvbizottság. Budapest, 1902.

Abauj-Torna vármegye községei és egyéb lakott helyei továbbá Kassa szab. kir. város egyéb lakott helyei hivatalos neveinek jegyzéke. Kiad. az Országos Községi Törzskönyvbizottság. Budapest, 1905.

Ugyanez megjelent az összes vármegyére vonatkozóan.

Magyarország helységnévtára. Szerk. és kiad. a Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 1922-1967. 16 db

A Magyar Népköztársaság helységnévtára. Kiad. a Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 1973-1975. 2 db

A Magyar Népköztársaság városainak és községeinek névtára. Szerk. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 1978-1981. 2 db

A Magyar Népköztársaság városainak és községeinek névtára és a területi számjelrendszer. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 1984. 1-2. köt.

A Magyar Népköztársaság helységnévtára. Szerk. a Központi Statisztikai Hivatal Társadalmi Statisztikai Főosztálya. Budapest, 1985-1987. 2 db

A Magyar Köztársaság helynévkönyve. Kész. a Központi Statisztikai Hivatal Lakossági Adatgyűjtések Főosztály Helységnévtár Szerkesztőségén. Budapest, 1992.

A Magyar Köztársaság helynévkönyve. Kész. a KSH Népszámlálás Helységnévtár Szerkesztőségén. Összeáll. Józsa Zsuzsanna. Budapest, 1993-
Évenként

A Magyar Köztársaság helységnévtára. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 1995-

Történeti helységnévtárak, történeti földrajzi névtárak

Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. I-III., V. köt. Budapest, 1890-1913. 4 db.

Fekete Nagy Antal: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. IV. köt. Budapest, 1941.

Reprintje megj. Sebestyén Lajos gondozásában. 1-5. köt. Budapest, 1985.

Ördög Ferenc: Helynévmutató Csánki Dezső történelmi földrajzához. Budapest, 2002.

Engel Pál: Magyarország a középkor végén. Digitális térkép és adatbázis. Budapest, 2001.

Gyalay Mihály: Magyar igazgatástörténeti helységnévlexikon. A magyar honfoglalás tizenegy évszázados jubileumára helyreállított teljes szövegű, a Mohács előtti adatokkal kiegészített, s a mindenkori főhatalmak és azok területi igazgatási változásaihoz alkalmazkodó. 2. kiadás. Budapest, 1997. 1-2. köt.

Györffy Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. Budapest, 1963-

Helységnévváltozások Köztes-Európában, 1763-1995. Összeáll., bev. Bencsik Péter. Budapest, 1997.

Lelkes György: Magyar helységnév-azonosító szótár. 2. bőv. és jav. kiad. Baja, 1998.

Magyarország történeti helységnévtára, 1773-1808. Kiad. a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat. Budapest, 1987-
A jelzett korszak vármegyéit feldolgozó sorozat.

Magyarország régészeti topográfiája. Közread. a Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 1966-
Megyei járásokként feldolgozva, jelenleg 10 köt.

Magyarország történeti statisztikai helységnévtára. Sorozatszerk. Kovacsics József. Közread. a Magyar Tudományos Akadémia Történeti Demográfiai Albizottsága, Központi Statisztikai Hivatal Lakossági Adatgyűjtések Főosztálya. Budapest, 1991-

Történelmi világtlasz. Kész. a Cartographia Kft. 3. kiad. Budapest, 2001.

A történeti Magyarország városainak és községeinek névváltozatai az Országos Községi Törzskönyvbizottság iratanyaga alapján, 1898-1913. Szerk. Jeney Andrásné, Tóth Árpád. Közread. a Központi Statisztikai Hivatal. 2. jav. kiad. Budapest, 1998.

Vályi András: Magyar országnak leírása. Budan, 1796-1799. 1-3. köt.

Földrajzinév-tárak

Csillagászati évkönyv az ... évre. Közread. a Magyar Tudományos Akadémia Csillagászati Kutatóintézet Napfizikai Observatórium. Budapest, 1951-1989.
Évenként

Csillagászati kisenciklopédia. Szerk. Róka Gedeon, Kulin György. Budapest, 1969.

Földrajzi világtlasz. Kész. a Cartographia Kft. Budapest, 2004.

Hajdú-Moharos József: Magyar településtár. Budapest, 2000.

Kósa László – Filep Antal: A magyar nép táji-történeti tagolódása. 4. kiad. Budapest. 1983.

Magyarország földrajzinév-tára II. Szerk. Földi Ervin. Kész. a Kartográfiai Vállalat. Budapest, 1978-1981. 1-19. köt.

Magyarország kistájainak katasztere. Szerk. Marosi Sándor, Somogyi Sándor. Budapest, 1990. 1-2. köt.

Világatlasz országlexikonnal és tematikus fejezetekkel. Topográf–Nyír-Karta. Nyíregyháza, 2004.

A szabályzat kidolgozásában részt vettek:
Javaslatkészítő: Pásztai László (Országos Széchényi Könyvtár)
A szakbizottság tagjai:
Dr. Bak Borbála (ELTE)
Bánki Zsolt (Országos Széchényi Könyvtár)
Berke Barnabásné (Országos Széchényi Könyvtár)
Csongrádi Jenőné (Magyar Állami Földtani Intézet)
Fabó Beáta (Budapest Főváros Levéltára)
Farágy Imre (ELTE)
Dr. Jankó Annamária (Hadtörténelmi Intézet és Múzeum)
Németh István (Magyar Országos Levéltár)
Oross András (Magyar Országos Levéltár)
Dr. Plihál Katalin (Országos Széchényi Könyvtár)
Rácz Ágnes (Országos Széchényi Könyvtár)
Dr. Reisz T. Csaba (Magyar Országos Levéltár)
Sipos Márta (Országos Széchényi Könyvtár)
Szende László (Magyar Nemzeti Múzeum)
Tóth Loránd (Országos Széchényi Könyvtár)
Dr. Török Enikő (Országos Széchényi Könyvtár)
Ungváry Rudolf (Országos Széchényi Könyvtár)